

רש"י לך לך

בראשית י"ב:י"ג

(י) וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִם לְגֹזֵר שָׁם כִּי-כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ: (יא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹאֵ מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנְהֵגָא וְיַעֲתִי כִי אִשָּׁה יִפְתַּח-מַרְאֵה אֶת: (יב) וְהִיא כִי-יִרְאוּ אֶתָּה הַמִּצְרַיִם וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֶתָּה יְחִי: (יג) אָמַר-יְגָא אֶחָתִי אֶתָּה לְמַעַן יִיטַב-לִי בְעַבְדְּךָ וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְגִלְגָּלָה:

רש"י - למען ייטב לי בעבורך יתנו לי מתנות:

שפתי חכמים, בראשית י"ב:י"ג:א'

ונ"ל דמתנה מועטת רצה, על דרך כל הרוצה ליהנות יהנה כאלישע (ברכות י:): דהיינו אכילה ושתייה ופונדק, והא ראייה דלקמן (יד כא) כתיב והרכוש קח לך והשיב לו אברהם הרימותי ידי וגו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם: ועוד י"ל דהנשים חומדות ממון ולכך אמר לה אמרי נא וגו' כדי לפייסה, אבל לא היה בדעתו ליקח ממנו. ועוד י"ל דעכשיו לא היה לו עושר לכך היה נוטל מתנות כמו שפירש רש"י לקמן (יג ג) בפסוק וילך למסעיו, לפרוע הקפותיו, אבל גבי מלך סדום היה לו עושר משום הכי אפילו מה שהיה מן הדין ליטול לא נטל משום שונא מתנות יחיה

ט"ז

(יג) [למען ייטב וגו'] יתנו לי מתנות. רבים תמהים וכי אברהם חשק למתנות, ואדרבה אפי' במקום שהיה לו (להחזיק מה שלקח במלחמה אמר: אם אקח מחוט וגו', וכ"ש בדבר מאוס להזנות אשתו בשביל ממון. ונראה דהענין הוא שאברהם רצה שתאמר שרה 'אחי הוא' ודבר זה אינו שייך אלא אם ישאלוה אם בעלך הוא תשיבאמריה 'לא, אלא אחי הוא', אבל אם לא ישאלוה שום שאלה אם היא תתחיל ותאמר 'אחי הוא' ירגישו שיש ערמה בדבר, דמי בקש זאת ממנה דבר זה, וע"כ היה יראשמה לא ישאלוה ויהרגוהו שיחשבו שבעלה הוא, וע"כ אמר לה: הנה אם יבאו אנשים תתחילי ותאמרי: 'יש לי אח עני אני מבקשת שתתנו לי מתנות' בזה תוכלי שפיר להודיע שאני אחיך, אבל אין ח"ו כוונתי לקבל מתנות אלא להציל נפשי, וזהו פירוש הכתוב: אמרי נא למען ייטב לי בעבורך, זה יהיה דבור שלך, אבל אני איני מתכוין לזה אלא: וחיתה נפשי בגללך, כנ"ל כוון

משכיל לדוד

כדרינו לומר אחתי היא: **למען** וכו' יתנו לי וכו' הקבו
 המפרשים ו'ל דחטו אברהם חזק במתנות הרי אשילומה
 בלחך במלחמה החזיר כדכתיב **אם מחוט** וכו' ונדחקו בזה
 הרבה עיין בט"ח • ולע"ד דהתירוץ מטואר דאברהם טה"כ
 הנטיותו לאברהם ואכרנך בממון מיהו זה דוקא כטיהיה
 בא' כדכתיב אל הארץ אשר אראך ואצטך וכו' ולכך התם
 במלחמה לא רצה ליטול כלום לפי שהיה בוטח על מה
 שהבטיח הק"ו וכו' שכמוכ טס ולא תאמר אני העטרתי
 וכו' ופיר'טי שהק"ל אמר לי וכו' אבל הכא טהיה בח"ל וכס
 ליתא להבטחת הכ"ה והיה מוצא פנמו בידים דיקניות מט"ח
 אמר יתנו לי מתנות: **נרדף** כנא וכו' הי"לל וכו' הרגש

או יתכן דכתיב (משלי ט"ו), ושונא מתנות יחיה. וקשה מה ענין שכר זה לעומת זה, וי"ל דאמרו חז"ל (אבות פ"ד), כל הנהנה מדברי תורה נוטל חייו מן העולם, משום דכתיב כי היא חייו, והוא כמוכר חיים בשביל ממון ומתנות שמקבל, ולכן לא רצו ר' אלעזר ור' זירא לקבל מתנות מבי ריש גלותא (מגילה כ"ח ע"א), משום דהיו יודעים דלכבוד התורה הוא שולח להם, לכן לא רצו לקבל כדי שיחיו, וזהו אם נותנים לחכם בשביל תורתו, אך ליתן לו מטעם אחר מותר, כמ"ש לעיל על פסוק ויקח אברם וגו', בשם מהרי"ל, הטעם דרבי היה מכבד עשירים כדי שכל העולם יכבדוהו בשביל עושרו ולא בשביל תורתו, וז"ש אברהם לשרה, אמרי לי אחותי את, למעט ייטב לי בעבורך ולא בשביל חכמתי ותורתי, ואז וחיתה נפשי בגללך, אפילו אקבל מתנות אחיה, לפי שהמתנות הם בגללך ולא בשביל תורתך, (בנין אריאל).

או יתכן כי ה' הבטיח לו ואברכך בממון. ואז לא היה לאברהם ממון עדיין, כפירוש רש"י לקמן על פסוק וילך למסעיו, כחזרתו פרע הקפותיו, לכן חשב אברהם כי כאן המקום להתקיים הבטחת ה' ואברכך בממון, כי ידוע מאמר חז"ל (ב"מ נ"ט), אין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר ולאברם הטיב בעבורה, ואמרו חז"ל (סוף פ"א), מי שצריך ליטול ואינו נוטל, הרי זה שופך דמים, לכן היה מוכרח אברהם ליטול והיה מצוה לו ליטול לבל ימות ברעב, וזה וחיתה נפשו בגללך, אבל אחר כך כשהיה לו עושר לכן לא רצה ליקח ממלך סדום, (ברית אברהם).

או יתכן דאיתא במדרש איכה, שר' אלעזר אמר לאביו ר' צדוק, הב להו אגרייהו בעולם הזה כדי שלא יהיה להם זכות בעולם הבא עבור שרפאו אותך, לכן אברהם שהלך למצרים להתפרנס בימי הרעב, ויען כי

אברהם היה גדול מאד בעיני כל ממעשה דאור כשדים, בוודאי יטיבו לו שם, ורצה שלא יקבלו שכר על זה, לזה אמר אמרי נא אחותי את ומזה יומשך לי ב' טובות, א' למען ייטב לי בעבורך, הטובה שיעשו לי יהיה בעבורך ולא לשם צדקה שיקבלו שכר על זה. ב' וחיתה נפשי בגללך, (ענבי הגפן מגילת רות).

או יתכן על פי דברי רמב"ן על פסוק ולשרה אמר הנה נתתי אלף כסף לאחיך, הנה הוא לך כסות עינים וגו'. כי אחרי רואם שהמלך נתן מתנות לאברהם הרי דחשובים אתם בעיני לכן לא יגעו כך לרעה, כן כאן אמר אברהם לשרה שיתנו לו מתנות, ועל ידי זה שיראו שהמלך ושריו נתנו לי מתנות וחיתה נפשי ולא יהרגוני. ובזה מתורץ סתירת דברי רש"י אהרד"י, דבפרשת חיי שרה על פסוק ולבני הפלגשים נתן אברהם מתנות, פירש רש"י, המתנות שנתנו לו בעבור שרה, לא רצה ליהנות מהם ונתן להם. ועיין בדברי דוד מהגאון ט"ז ובש"ח.

ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה זאת עשית לי, למה לא הגדת לי כי אשתך היא, למה אמרת אחותי היא. הנה לשון הגדה בכמה מקומות יראה גילוי סוד, כמו (עמוס ד') ומגיד לאדם מה שיחו, פירוש לאחר מות האדם, מגלין לו הסוד מה שדבורו גרם למעלה בעולמות העליונים, ולכן אמרו חז"ל על פסוק זה, דאפילו שיחה קלה שדבר בחדרי משכבו גם כן מגלין לו (ועיין נפש החיים שער א' פ' י"ג), וז"ש פרעה לאברהם, ב' רעות עשית לי, א' למה לא הגדת לי כי אשתך היא, בשלמא להמונים אנשים פשוטים פחדת מלומר שהיא אשתך פן יהרגוך, אבל לי לבד מהראוי היה לך לומר בסתר בסוד שהיא אשתך, כי אני מלך ואיני בליעל להרוג אדם בשביל אשתו, ומלך במשפט יעמיד ארץ. ב' למה אמרת אחותי היא, יראה אם תומר שהיה לי לשאות אותך, באמת כן הייתי עושה, אלא

לפי שאתה אמרת שאחותך היא וסמכ אותה לי לאשה, לכ ולך, יראה עתה שה מוכרח להחזירה מפו אחרת אלא שתקח א תגלה חרפתי בכל א אשת המלך ועתה ה

ואברם ככד מאו מבואר ל והארץ לא תמכר לצ בדש

וי"ך למסעיו וגו' מאכסניא ש גודל צדקת אברהם, הוא משנה דירתו ו מהקודמת, וגם כדו גרועה לטובה ממנו שנתעשר מכל מקו שינה מקומו ואכסו הטרידו מעבודת ז המזבח, ויקרא שם ככתד

עוד פירש רש"י הקפותיו. בז יראה, שאף שהלך וזה מורה על עקיו מכל מקום האמינו לאחוריו לארץ ישו ועל דרך זה אמרו אדם לדין, אומריב מהו לשון נשאת מכרת ולקחת באו שם, כי האיש שד אמת בכל דבריו, א סחורה אין שואלי רק נותנים לו אח לביתו, כי בטוחי